

Сучасні погляди ерготерапії

Проф. Пустовойт Б.А.¹, асистент Пустовойт К.Б.².
Харківська державна академія фізичної культури¹
Харківська медична академія післядипломної освіти²

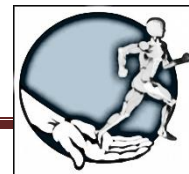
Анотація. Мета роботи: встановити можливості ерготерапії, сучасного та нового для України напрямку фізичної реабілітації хворих. Матеріали і методи дослідження: аналіз наукової спеціальної літератури з проблеми застосування засобів ерготерапії у фізичній реабілітації (терапії) при тяжких інвалідизуючих станах хворих. Розглянуто причини тяжкої інвалідизуючої патології, встановлена мета, завдання та методи ерготерапії. Проаналізовані дії ерготерапевта при плануванні реабілітації пацієнтів з тяжкою патологією. Відображені сучасні підходи до підготовки фахівців з ерготерапії. Висновки: при різній патології ерготерапія допомагає людям у повноцінній життєдіяльності – тобто в усьому, чим ми займаємося від першої хвилини, як прокидаємося зранку, до того моменту, коли засинаємо вночі; - зміни, які проводяться у підготовці фахівців з фізичної терапії та ерготерапії, направлені на підвищення якості освіти випускників вищих учбових закладів та престижу спеціальностей «Фізична терапія та ерготерапія», які вкрай потрібні в сучасній Україні.

Ключові слова: ерготерапія, можливості, реабілітація, підготовка фахівців.

Аннотация. Цель работы: установить возможности эрготерапии, современного и нового для Украины в направлении физической реабилитации больных. Материалы и методы исследования: анализ научной специальной литературы по проблеме применения средств эрготерапии в физической реабилитации (терапии) при тяжелых инвалидизирующих состояниях больных. Рассмотрены причины тяжелой инвалидизирующей патологии, установлена цель, задачи и методы эрготерапии. Проанализированы действия эрготерапевта при планировании реабилитации пациентов с тяжелой патологией. Отражены современные подходы к подготовке специалистов по эрготерапии. Выводы: при различной патологии эрготерапия помогает людям в полноценной жизнедеятельности - то есть во всем, чем мы занимаемся с первой минуты, как просыпаемся утром, до того момента, когда засыпаем ночью, - изменения, которые проводятся в подготовке специалистов по физической терапии и эрготерапии, направленные на повышение качества образования

Summary. Objective: To establish opportunities ergotherapy, modern and new for Ukraine towards physical rehabilitation patients. Materials and methods: analysis of scientific literature on the problem of the use of ergotherapy in physical rehabilitation (therapy) in severe disabling the patient. Causes severe disabling disease, set objectives, goals and methods of ergotherapy. Analyzed erhoterapevta steps in planning the rehabilitation of patients with severe disease. Shown modern approaches to training specialists in ergotherapy. Conclusions in various pathologies ergotherapy helps people in full life - that is, in all what we do from the first moment you wake up in the morning to the moment when fall asleep at night; - changes made in training in physical therapy and ergotherapy aimed at improving the quality of education graduates of universities and prestige specialties "Physical therapy and ergotherapy" are badly needed in today's Ukraine.

Key words: ergotherapy, opportunities, rehabilitation training.

выпускников высших учебных заведений и престижа специальностей «Физическая терапия и эрготерапия», которые крайне необходимы в современной Украине.

Ключевые слова: эрготерапия, возможности, реабилитация, подготовка специалистов.

Вступ.

Людина, яка перенесла хворобу або травму, або має патологію психофізичного стану від народження, в багатьох випадках є залежною від сторонньої допомоги і не завжди може сама знайти рішення проблем, що пов'язані з нездатністю турботи про себе [1].

Ці причини є базовими щодо підвищення інтересу до різних аспектів реабілітації. Дійсно, в результаті впливу повної і всебічної реабілітації можна завершити відновлення фізичного, душевного і соціального благополуччя людей з різними вадами здоров'я.

Стан здоров'я населення України погіршився через відсутність ефективності охорони здоров'я і соціальних програм, а також значні обмеження фінансування для установ наукових та медико-соціальної реабілітації [2].

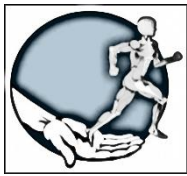
Питання фізичної реабілітації в останні роки стають все більш актуальними. Є кілька причин для цього: значний підйом реєстрації деяких суспільно значущих патологічних станів, таких як вроджені аномалії, серцево-судинні захворювання, онкологія, наркоманія, ВІЛ інфекція, травми, психічні розлади. За час проведення АТО в Україні з'явилася велика кількість людей з інвалідністю, що була отримана після тяжких поранень вогнепального та міно вибухового характеру [3].

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, до найбільших тяжких травм опорно-рухового апарату належать ушкодження хребта й спинного мозку, кількість яких останнім часом зросла майже в 30 разів і становить в середньому 80 випадків на 1 млн. населення [4].

Сучасне знання про реабілітацію хворих із травмами й захворюваннями нервової системи виходить за межі будь-якої вузької спеціальності, а засоби й методи фізичної реабілітації все ширше застосовуються в комплексній системі відновлювальної терапії. На думку багатьох авторів, сучасна медична реабілітація являє собою систему заходів, мета яких – відновлення порушення функцій і здоров'я хворого, його особистісного й соціального статусу [5]. Аналіз причин порушень основних життєво важливих функцій організму таких хворих свідчить про те, що вони виникають не тільки через тяжкість патології, а й через несвоєчасне її виявлення, недостатньо раннє лікування, відсутність профілактичних заходів і недооцінку ролі функціонального відновлювального лікування [6].

Мета роботи. Встановити можливості ерготерапії, сучасного та нового для України напрямку фізичної реабілітації хворих.

Матеріали і методи дослідження. Аналіз наукової спеціальної літератури

з проблеми застосування засобів ерготерапії в фізичній реабілітації (терапії) при тяжких інвалідизуючих станах хворих.

Результати дослідження та їх обговорення.

Термін «Ерготерапія» походить від латинського *ergon* – праця, заняття, і грецького *therapia* – лікування. Ерготерапія – це комплекс методів, що спрямовані на допомогу пацієнту в повсякденному житті й сприяють розвитку, відновленню й підтримці необхідних побутових навичок і дій. Цей розділ медицини вивчає методи і засоби відновлення рухової активності кінцівок за допомогою різних тренажерів і ігрових завдань. Ерготерапія направлена на зцілення через діяльність.

Мета ерготерапії – не просто відновити втрачені рухові функції, а й заново адаптувати людину до нормального життя, допомогти йому досягти максимальної самостійності і незалежності в побуті.

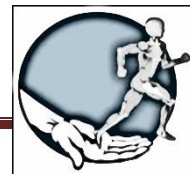
Ерготерапія – це не просто спеціальна лікувальна гімнастика, що спрямована на тренування дрібної моторики і координації, вона включає в себе знання з декількох спеціальностей – психології, педагогіки, соціології, біомеханіки і фізичної терапії.

За допомогою ерготерапії поліпшуються не тільки рухові, а й когнітивні й емоційні можливості [7].

Ерготерапія розроблена ще й для того, щоб пробудити в пацієнтах бажання вчитися чомусь новому, спілкуватися на рівних зі своїм оточенням, розважатися і навіть піклуватися про інших. Повсякденна діяльність включає в себе самообслуговування, трудову діяльність, дозвілля і пов'язані з цим міжособистісні відносини. Кінцева мета ерготерапії – не тільки максимально відновити рухові функції, а й адаптувати пацієнта до звичного життя здорової людини, допомогти стати самостійним, соціально пристосованим і незалежним у побуті [8].

Для України ерготерапія – порівняно новий метод реабілітації, однак в Західній Європі та Америці вона відома більше 60 років. Ця спеціальність почала формуватися в післявоєнні роки, коли з фронту додому повернулися люди, яких війна перетворила в інвалідів. Всі вони потребували реабілітації. Їх доводилося заново вчити робити найелементарніші речі, необхідні в повсякденному житті – самостійно вмиватися і одягатися, тримати виделку, підтримувати чистоту в будинку. Але, крім того, ці люди потребували і соціальної адаптації. Адже здорова людина, що раптово постраждала від хвороби, часто падає духом і починає вважати, що відтепер життя для нього закінчено. Вона стає пасивною і залежною, а це не тільки відсуває одужання на невизначений термін, а й ускладнює життя її близьких, яким і так живеться нелегко. Саме для того, щоб змінити цю ситуацію, і були розроблені методи ерготерапії [9].

Ерготерапія пропонує унікальний міждисциплінарний реабілітаційний підхід, який поєднує терапевтичну програму реабілітації, абілітації (абілітація – система заходів та соціальних послуг, спрямованих на опанування особою знань та навичок, необхідних для її незалежного проживання в соціальному середовищі: усвідомлення своїх можливостей та обмежень, соціальних ролей, розуміння прав та обов'язків, уміння здійснювати самообслуговування) [10] та компенсації (адаптації). Реабілітація має на меті відновлення функцій організму, які були втрачені внаслідок хвороби або травми.

Наприклад, ерготерапевти працюють над відновленням великої та дрібної моторики після ортопедичної травми для відновлення функцій опорно-рухового апарату. Так, людина із множинними переломами кісток верхньої кінцівки та ураженнями нервів звертається із направленням лікаря до ерготерапевта. Ерготерапевт підбирає індивідуальну програму фізичних вправ для ураженої кінцівки, навчає пацієнта, як правильно контролювати набряк, за необхідності виготовляє ортези і складає реабілітаційну програму занять для відновлення втрачених функцій. Завдяки ерготерапевту людина відновлює можливість користуватися мобільним телефоном, відкривати кран у ванній кімнаті, самостійно застібнути ґудзики на одязі та ін.

Абілітація спрямована на здобуття нових навичок та вмінь для виконання завдань у повсякденному житті. Наприклад, дитина із вродженою патологією розвитку за допомогою ерготерапевта вчиться інтегрувати примітивні рефлекси для того, щоб самостійно підвестися із ліжка вранці, а дитині із аутизмом ерготерапевт допомагає навчитися послідовності виконання дій ранкового ритуалу. Із фізичної точки зору, ерготерапевт допомагає дитині розвивати опорно-рухову, когнітивну та сенсорну систему організму для того, щоб, наприклад, самостійно ходити в туалет.

Компенсація або адаптація є невід'ємною та творчою частиною ерготерапії, яка дає можливість людям брати участь у повсякденному житті, незважаючи на обмежені можливості свого організму. За відсутності необхідної функції організму, людина використовує додаткові засоби та адаптовані способи виконання дій. Прикладом адаптації людини із інвалідністю може бути використання протезів людьми із ампутаціями, комп'ютерних систем людьми із паралічем усіх кінцівок, створення адаптованих столових приборів для самостійного харчування, використання альтернативного методу одягання сорочки, або навіть пристосування ванної кімнати до потреб людини, яка користується інвалідним візком.

Найважливіше завдання ерготерапії – допомога у вирішенні конкретних проблем, які виникають у пацієнта при виконанні нормальних повсякденних справ, для цього він повинен виконувати різні вправи, наприклад, відкривання дверей, малювання якоїсь фігури (кола) тощо. Контролюючи процес, лікар усвідомлює для себе фактичне обмеження обсягу рухів пацієнта та складає індивідуальний план терапії для хворого.

Існує багато методів ерготерапії, наприклад: функціональні ігри, мобілізація суглобів, захист суглобів (консультації та навчання), тренування функції м'язів, регулювання тону м'язів, тренування координації, навчання малим правильним рухам, тренування чутливості, тренування сприйняття, тренування написання текстів та інші навчання навичок, що необхідні в повсякденному житті. Арт-терапія – плетіння, малювання, вільна творча робота з різних матеріалів з метою отримання видимих результатів і, як наслідок, незабутніх вражень від успіху.

Постановою Кабінету Міністрів України від 01 лютого 2017 року № 53 було внесено до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти спеціальності «227 Фізична терапія, ерготерапія» для ступеня бакалавр і «227.01 Фізична терапія», «227.02

Ерготерапія» для ступеня магістр. Відповідні доповнення внесено наказом МОЗ від 07.11.2016 № 1171 до Випуску 78 «Охорона здоров'я» Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Так, лікар фізичної та реабілітаційної медицини повинен мати повну вищу освіту (магістр) в галузі освіти «Охорона здоров'я», спеціальності «Медицина», а також спеціалізацію за фахом «Фізична та реабілітаційна медицина» (магістерський рівень освіти) або диплом магістра за спеціалізацією «Фізична та реабілітаційна медицина». Відповідно, лікарю-фізичному терапевту необхідно мати диплом про вищу освіту за спеціалізацією «227.01 Фізична терапія», а лікарю-ерготерапевту – «227.02 Ерготерапія» [11].

Висновки:

- 1) при різній патології ерготерапія допомагає людям у повноцінній життєдіяльності – тобто в усьому, чим ми займаємося від першої хвилини, як прокидаємося зранку, до того моменту, коли засинаємо вночі;
- 2) зміни, які проводяться у підготовці фахівців з фізичної терапії та ерготерапії направлені на підвищення якості освіти випускників вищих навчальних закладів, престижу спеціальностей «Фізична терапія та ерготерапія», які вкрай потрібні в сучасній Україні.

Список використаної літератури

1. Медична та соціальна реабілітація: навчальний посібник / за заг. ред. І.Р. Мисули, Л.О. Вакуленко. – Тернопіль: ТДМУ, 2005. – 405 с.
2. Дегодюк Є.Г. Екологічна ситуація і здоров'я населення України/ Є.Г.Дегодюк, С.Є.Дегодюк //Екологічний вісник. – 2012. – №8. – С.10-14.
3. Литвин І.А. Когнитивные дисфункции при травматическом стрессовом расстройстве у раненных, поступивших из зоны АТО / И.А Литвин // Медицина невідкладних станів. – 2016. – №4(75). – С. 35-42.
4. Таран І.В. Ерготерапія, як сучасний напрямок фізичної реабілітації хворих із травмами й захворюваннями нервової системи / І.В.Таран, Ю.Валюшко // Теоретичні та методичні проблеми фізичної реабілітації : матеріали VI Всеукр. наук.- метод. конф. – Херсон, 2016. – С. 292 – 298.
5. Епифанов В.А. Медицинская реабилитация: руководство для врачей / под ред. В.А. Епифанова. – М.: МЕДпресс-информ, 2005. – 328 с.
6. Физическая реабилитация / под ред. С. Н. Попова. – Ростов н/Д: Феникс, 2004. – 592 с.
7. Белова А.Н. Нейрореабилитация: руководство для врачей. – М.: Антидор, 2003. – 568 с.
8. Багрій Іванна. Заняттєва терапія як напрям професійної діяльності / Іванна Багрій // Педагогіка та психологія професійної освіти. – 2014. – №1. – С. 158-166.
9. Эрготерапия (Occupational Therapy) – новая профессия в сфере реабилитации для Украины – [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uaua.info/mamforum_arch/theme/516316.html.

10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/Абілітація>.
11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://www.kadrovik01.com.ua/news/1854-qqn-16-m11-25-11-2016-viznacheno-tipov-zavdannya-ta-obovyazki-za-novimi-lkarskimi-profesyami>.